

ALS – tid til revurdering

SJÓNARMÍÐ

Jørn Astrup Hansen
formaður í Búskaparráðnum

OVERFLØDIGT MONOPOL

ALS bærer præg af, at ordningen kom til verden under krisen. Arbejdsløshedsforsikring bør være en frivillig sag. Det er en uskik, at lagtinget uddelegerer retten til at udskrive skat.

ARBEJDSLØSHEDSDAG-PENGENE kom til Færøerne sammen med krisen først i 90'erne. Alt for længe havde optimistiske politikere overset uvejrsskyerne. Først da huset stod i flammer, blev der truffet foranstaltninger til at brandsikre folkehjemmet.

ALS kom til verden i 1992 ved overenskomst mellem arbejdsmarkedets parter. Landskassen bidrog til ordningen med en dåbsgave på 20 mio. kr. 1). Fra marts til august 1992 indbetalte lønmodtagerne og arbejdsgiverne i alt 60 mio. kr. til ALS. Med en grundkapital på 80 mio. kr. (der siden er forhøjet til 94 mio. kr.) kunne ALS i september 1992 tage fat på opgaven: at udbetale arbejdsløshedsdagpenge.

Oprindelig blev bidraget til ALS fastsat til 2 pct. Man kom fra starten i vane med at underdrive omkostningerne. Man oplyser kun den halve omkostning. Bidraget erlægges af både lønmodtagere og arbejdsgivere. Et ALS bidrag på 2 pct. indebærer således en omkostning for arbejdsmarkedet på 4 pct. Det er blot en praktisk foranstaltning, at hver af parterne indbetaler halvdelen. Hvem der i sidste instans bærer omkostningerne, beror til enhver tid på styrkeforholdet mellem arbejdsmarkedets parter – ikke på fordelingen af bidragspligten.

ALS - et levn fra den korporative planøkonomi

ALS er et barn af den korporative planøkonomi, der brød sammen i oktober 1992. Nok antages arbejdsmarkedets parter at have det administrative og økonomiske ansvar for ordningen, men det er landsstyremanden i arbejdsmarkedsforhold, der udpeger bestyrelsen. 3 af bestyrelsesmedlemmerne udpeges efter indstilling fra fagforeningerne og andre 3 efter indstilling fra arbejdsgiverne. Det 7. medlem af bestyrelsen, formanden, udpeges af landsstyremanden. I Råfiskefonden blev bestyrelsen bemandet på samme måde.

Mere bemærkelsesværdigt er det, at pligten til at bidrage til ALS er fastsat ved lagtingslov. Alle arbejdsgivere, der udbetaler A-indtægt på Færøerne, er pligtige til at bidrage til ALS. Det samme er alle lønmodtagere, der er fyldt 16 år men endnu ikke 67, og som er fuldt skattepligtige på Færøerne.

Bidraget til ALS har således karakter af en skat – en proportional skat, som dog kun beregnes af A-indtægter. Det er bemærkelsesværdigt, at den lovgivende magt på denne måde

har tillagt arbejdsmarkedets parter retten til at udskrive og opkræve skat. Parterne er alene begrænset af et lovbestemt maksimum for bidraget. Siden den 1. januar 1998 har det samlede bidrag ikke kunnet overstige 4½ pct. Bidraget er for øjeblikket 2 pct. – 1 pct. for lønmodtagerne

Forestil dig, kære læser, at du retter henvendelse til dit forsikringsselskab for at få oplyst præmien for en kaskoforsikring af din nye bil. Til din oplysning om, at du har erhvervet dig en Audi 6, svarer forsikringsmanden, at for hans skyld kan det være en Fiat Punto. Han skal blot vide,

650 mio. kr. Formuen alene svarer til mere end 7 års brutto-udbetalinger fra ALS, om gennemsnittet for de seneste 5 år lægges til grund. Under uændrede omstændigheder kan ALS suspendere bidraget i 7 år og endda betale dagpenge. Uden at gå fallit. Her må forekomme at

betydeligt ydre pres. En sådan revurdering af ALS ordningen, der bør ske i regi af lagtinget, foretages bedst i fredstid, når systemet ikke er udsat.

Færøerne befandt sig i 1992 i en undtagelsestilstand, som kaldte på utraditionelle indgreb. Men retten til at udskrive skat

Formaðurin í Búskaparráðnum, Jørn Astrup Hansen, fyrrverandi bankastjóri, er sera atfinningarsamur móti skipanini við ALS

Savnsmynd

og 1 pct. for arbejdsgiverne. Styret for ALS ses således at have et ganske betydeligt råderum. Styret kan øge bidraget med 125 pct. uden at spørge lovgiverne!

Als er ikke en forsikringsordning

ALS ordningen er ganske uden forsikringsordningens sædvanlige karakteristika. Lagtinget har bestemt, at arbejdsledige lønmodtagere over en 5-års periode skal kunne oppebære 70 pct. af en arbejdsmandsløn i indtil 798 dage. Og Lagtinget har bestemt, at omkostningerne ved denne indtægtssikring skal finansieres ved en særskat, som udskrives af arbejdsmarkedets parter og således ikke er en del af finansloven.

Den enkelte lønmodtager kan ikke selv bestemme, om han vil tegne forsikring mod arbejdsløshed. Og – hvad der er yderligere bemærkelsesværdigt – forsikringspræmien er ikke bestemt af forsikringssummen men af den forsikredes indtægtsforhold. Tænk, at vi har vænnet os til det.

hvor meget du tjener for at kunne beregne forsikringspræmien!

Lad os antage, at en arbejdsmandsløn er 250.000 kr. om året. Dagpengene (forsikringssummen) er således 175.000 kr. om året. Med gældende bidragsprocent er det årlige bidrag til ALS (forsikringspræmien) for arbejdsmanden 5.000 kr. eller 2,9 pct. af forsikringssummen. Tjener man 1 mio. kr. om året, er den årlige forsikringspræmie ikke mindre end 11,4 pct. af forsikringssummen 2). Bag denne differentiering af forsikringspræmien ligger ikke en forskellig vurdering af risikoen. Det kan meget vel være, at arbejdsmanden har en større risiko for at blive ledig end overlægen.

ALS puger penge sammen

I relativ ubemærkethed besluttede styret for ALS i fjor at fastholde ALS bidraget på det nuværende niveau i en 3-års periode. Det vil under uændrede forhold indebære en voldsom kapitalopsamling i ALS. Formuen i ALS kan ved udgangen af 2007 anslås at beløbe sig til tæt ved

foreligge en ganske unødvendig ophobning af midler.

ALS's argumentation for at fastholde det nuværende bidrag forekommer noget anstrengt. ALS mener, at man med en reduktion af bidraget kunne komme for skade at medvirke til en destabilisering af konjunkturerne. Her går ALS for vidt. ALS er i færd med at gøre sig til en stat i staten. Udbetaling af dagpenge er konjunkturmodløbende. Sådan må det være, og sådan skal det være. Men det er da ikke i øvrigt ALS's opgave at føre konjunkturpolitik. Ansvar for den førte økonomiske politik ligger i lagtinget – ikke på Smyrilsvegur.

Dagpenge bør finansieres med et kontingent

ALS, der kom til verden på det værste tænkelige tidspunkt, har for længst etableret sig på arbejdsmarkedet. ALS er kommet for at blive. Men det er tid – og har længe været det – til at revurdere ordningen, der bærer præg af at være kommet til verden i stor hast og under et

bør ikke deponeres hos arbejdsmarkedets parter. At udskrive skat er et anliggende for lovgiverne, der står til ansvar over for vælgerne. Og er der ikke den tilstrækkelige politiske vilje til at gribe ind over for ALS, der i princippet er et arbejdsmarkedsanliggende, så bør lagtinget som minimum ophæve bidragspligten til ALS.

Et lovfæstet monopol på markedet for arbejdsløshedsforsikringer forekommer problematisk. Måske vil det her, som på forsikringsmarkedet i øvrigt, være sundt med lidt konkurrence. Men formentlig vil det være tilstrækkeligt, om man overlader til den enkelte lønmodtager selv at afgøre, om han ønsker at forsikre sig mod arbejdsløshed. En fritstilling af lønmodtagerne vil tvinge ALS til en mere markedskonform adfærd.

1) I 1995 bidrog landskassen ekstraordinært til ALS med yderligere 50 mio. kr.

2) 0,02 x 1.000.000 : 170.000